

MIT NYÚJTHAT A PSZICHOLÓGIA A PEDAGÓGUSOKNAK?

KLEIN SÁNDOR

1981-82-en érdekes és tartalmas vita folyt a *Köznevelés* hasábjain „Mit tehet a pszichológia” címmel. „Azt mondják pályatársaink: nincsenek eléggé felkészítve a gyerekek személyiségének megismerésére, még kevésbé formálására, hiszen sem a főiskolán és az egyetemen, sem a továbbképzéseken nem kapnak használható ismereteket az átlagnál mozgékonyabb, ingerlékenyebb tanulók neveléséhez.” — olvashatjuk a vitaindítóban.¹ „Másra van szükség, mint amit a pedagógusképzés eddig adott” — írta BUDA BÉLA. „A pszichológiát a pedagógusképzésben úgy kell felfogni, mint az önismeret és emberismeret elméletét és gyakorlatát” — mondta GERÉB GYÖRGY. KELEMEN LÁSZLÓ szerint „...a pszichológiaoktatás talán legfőbb nevelési célja és eredménye a tanárképzésben a tanulókhoz való pozitív pedagógiai viszony.”

Ez a tanulmány — ha kissé megkésve is — ezekhez a gondolatokhoz kapcsolódik.*

1. A pszichológia és a pedagógia egymásrautaltsága

Az emberek számára sok-sok éven keresztül a pszichológia valamiféle titokzatos „áltudomány” volt, ami képessé tette a „pszichológusokat” arra, hogy olvassanak mások fejében, hogy különböző cselekedeteket „szuggeráljanak” be nekik, hogy megjósolják a jövőjüket stb. Röviden azt mondhatnánk, hogy az emberek többsége valójában nem tudta, hogy mi is a pszichológia, sőt bátran mondhatjuk, hogy a televízió, a rádió népszerű műsorai, az egyetemek, a főiskolák, sőt a középfokú iskolák pszichológiai tanfolyamai ellenére a helyzet lényegesen ma sem változott.

A tudományos pszichológia alig több mint 100 éves. Az alkalmazott pszichológia mintegy 80. Körülbelül 60 éve annak, hogy a pszichológiának van egyáltalán *valamilyen* mondanivalója a pedagógusoknak. De ez a „valami” szinte az elmúlt 25 évig a gyakorló tanárok számára meglehetősen partikuláris jelentőségű, irreleváns volt.²

„A pszichológia és a nevelés házassága hosszú, de időnként kiábrándító múltra tekinthet vissza” — idézi Kelemen László „Pedagógiai pszichológiá”-ja első mondatában két amerikai kutató véleményét.³ Csaknem napjainkig a pszichológusok és a

* Ehhez hasonló gondolatokkal szoktuk indítani az I. éves tanárjelöltek pszichológia „előadásait” — beszélgetésre, vitára bűzdítva őket. Ez a tanulmány a XX. TIT Pedagógiai Nyári Egyetemen (Szeged, 1983. július 18—26) tartott előadás rövidített változata. Németül megjelent „Was bietet die Psychologie der Pädagogik?” címmel Ernst Meyer /Hrsg./ 1986. „*Braucht eine neue Generation eine neue Pädagogik?*” Sonderheft. Erziehungswissenschaft—Erziehungspraxis, Agentur Dieck, 37-40.

tanárok céljai alapvetően különböztek: a pszichológusok az emberi viselkedést (ezen belül pl. a tanulást) irányító lelki jelenségek tudományos magyarázatát keresték, a tanárokat a tanítás-nevelés technikája, eredményessége érdekelte. A pszichológusok készséggel elemezték, interpretálták a tanítási-tanulási módszereket, mielőtt valóban lényeges dolgokat tudtak volna róluk, a tanárok viszont — igen gyakran — könnyedén elvetették a pszichológiai elméleteket, interpretációkat, mint haszontalanokat, anélkül, hogy vették volna a fáradságot, hogy alaposabban tanulmányozzák ezeket. Egyes tanárok a pszichológus kutatókat egy távoli egzotikus törzs tagjainak tekintették, akik valamilyen érthetetlen, néha félelmetesnek tűnő új nyelvet beszélnek. A pszichológusok és a gyakorló tanárok kommunikációjának, eredményes együttműködésének hiánya különösen azért sajnálatos, mert ma már mindkét terület elért ahhoz a ponthoz, ahol sokat tanulhatnának egymástól.⁴

A kép azonban változóban van. Olyan alapvető — noha természetesen nem problémamentes — pedagógiai kezdeményezések, mint pl. az ún. „szabad iskola”⁵ vagy az „új matematika”⁶ pszichológiai elméleteken alapulnak, céljaik között előkelő helyet foglal el a tanulók különböző pszichikus tulajdonságainak fejlesztése, és így természetesen a módszerek hatásvizsgálatát is jórészt pszichológusok végezték el.

A pszichológusok ma már sokkal inkább készek arra, hogy elméleteik ellenőrzésére elhagyják laboratóriumaikat, elképzeléseiket az iskolai élet valóságával szembeállítsák.

Másrészt a gyakorló pedagógusok is kezdik betölteni e kölcsönös kapcsolatban az őket megillető szerepet: nemcsak a pedagógiai pszichológia legfontosabb „vevői”, de egyben meghatározó tényezőivé is válnak. Egyre több helyről hallani, hogy a tanárok megkérdőjeleztek egy bizonyos módszert, új tananyaggal, tanítási eljárással kísérleteznek, a kérdésfeltevéseik pedagógiai pszichológiai vizsgálatok kiindulópontjává válnak. Természetesen a pszichológiai vizsgálatok nem mindig azt az eredményt hozzák, amit a tanárok várnak. Amerikában a tanárok kezdeményezésére száz és száz pedagógiai vizsgálatot végeztek azért, hogy megállapítsák a tanulók képesség szerinti csoportosításának előnyeit, s az eredmény: a képesség szerinti csoportosításnak lényegében semmi hatása nincs a teljesítményre és többnyire a tanulókból negatív érzelmi hatásokat vált ki.

Néha a pszichológusok a tanárok által remélt eredményre jutnak — de csupán meglehetősen sokára. Így például a pszichológusok évekig képtelenek voltak kimutatni a kisebb osztálylétszámok bármilyen előnyét is, és csupán jó 10 évvel ezelőtt igazolódott be az, amit a tanárok mindig is mondtak: a kisebb csoportok potenciálisan jobb tanulási szituációt jelentenek.⁷ Többnyire azonban ennél kevesebb nehézséggel sikerült bebizonyítani egyes újszerű pedagógiai törekvésekről, hogy pszichológiai szempontból is eredményesek.

„Ma már közhelyszerű és a maga általános alakjában unalomig ismert igazság: a pszichológiai tudás, a pszichológiai érzék és fogékonyság nem nélkülözhető a nevelő mesterségben. (S hogy a kettő — ti. a tudás és az érzék — korántsem mindig jár együtt, arról meggyőzően vallanak az iskolai hétköznapiak.) Ez a vélekedés ma már nemigen szorul rá körmönfont bizonyítási műveletekre, sőt alighanem közkeletű igazságnak minősül. A közkeletű igazságok azonban igen gyakran szólammá fakulnak, s mint ilyenek, vajmi kevéssé befolyásolják a valóságot, a mi esetünkben: az iskolák eleven életét.” — írja PATAKI FERENC „A pszichológia a nevelésben” című cikkében. Hogy ne így legyen — hogy a pszichológiai tudás és a pszichológiai érzék valóban a pedagógia mindennapjaiban állandóan használt, nélkülözhetetlen eszközzé váljék — ahhoz „mindkét félnek” lépéseket kell tenni egymás felé.⁸

2. Mit nem tud nyújtani a pszichológia a pedagógusnak?

Néhány szót érdemes szólni arról, hogy mi az, amit a pedagógiai pszichológia *nem tud nyújtani*. „...józanul látnunk kell: napjaink pszichológiája még ma is fiatal és sok tekintetben kevésbé kialakult, szakadatlanul mozgásban levő tudomány... A pszichológia intézményesedése és a gyakorlati alkalmazására tett kísérletek sok tekintetben megelőzték megbízható és sokszorosan igazolt tudományos tartalmának megszilárdulását. Ezért azután olykor alkalmazásától is túlfeszített remények teljesülését várják.”⁹

Sok tanárjelölt a várákozással lát neki a pedagógiai pszichológia tanulmányozásának, hogy egy pszichológiai „szakácskönyvben” kész recepteket fog kapni egyszerű, pontos, tudományosan igazolt eljárásokkal a későbbi munkájukban jelentkező nehézségek megoldására. WILLIAM JAMES 1899-ben így válaszolt erre az elvárásra: „Nagyon nagy hibát követünk el akkor, ha azt hisszük, hogy a pszichológiából, mint a 'lélek tudományából' az osztályban közvetlenül felhasználható, pontos programokat, sémákat, oktatási módszereket lehet levonni. A pszichológia tudomány és a tanítás művészet; és a tudomány sohasem hoz létre önmagából közvetlenül művészetet...”

A logika tudományától önmagában senki sem fog helyesen viselkedni. A legtöbb, amit ezek a tudományok megtehetnek, hogy segítenek bennünket abban, hogy ellenőrizzük, nem kezdünk-e rosszul gondolkodni, viselkedésünkkel nem tértünk-e rossz útra. És ha hibáztunk, hatékonyabban tudjuk bírálni önmagunkat...

A tanításnak mindenütt meg kell egyeznie a pszichológiával, de nem feltétlenül szükséges, hogy csak az a bizonyos egyfajta tanítási mód egyezik meg vele; számos különböző, egymástól nagyon is eltérő tanítási módszer egyformán jól összeegyeztethető lehet a pszichológiai törvényszerűségekkel.

De ha a pszichológiai alapelvek használata ily módon inkább negatív, mint pozitív, ebből egyáltalán nem következik, hogy nem lehetne igen komoly hasznuk. Mindenekelőtt leszűkíti a próbálkozások végtelen lehetőségét. A pszichológiából előre megtudhatjuk, hogy bizonyos módszerek rosszak, vagyis a pszichológia megóvhat bennünket bizonyos hibáktól, emellett világosabbá teheti a számunkra, hogy tulajdonképpen mik is a céljaink.”

PATAKI FERENC MAKARENKÓT idézi erről a kérdésről: „a pszichológiára azért van szükségünk, hogy jobban hozzá tudjunk férni az emberekhez, és pedig meghatározott céllal. A pszichológia a közvetlen munka ugródeszkája.” Majd ehhez hozzáteszi: „A gyakorlati nevelőnek mindig tisztában kell lennie azzal, hogy a pszichológia nem pedagógiai 'csodaszer', még kevésbé a 'divat' dolga. A pszichológiai kultúra pedagógiai alkalmazása és felhasználása önálló tájékozódást jelent és önálló szellemi erőfeszítéseket igényel, nem pedig egyszerűen valaminő renyhe és passzív ismeretbefogadást.”

A tanárok többnyire nagyon konkrét kérdéseket tesznek fel, melyre egyenes választ várnak:

- „Mit csinálnak azzal a gyerekekkel, aki folyton izeg-mozog?”
- „Hogyan lehet a leghatásosabban felhasználni az írásvetítőt a történelem-tanításban?”
- „Mikorra kell elérnem, hogy a gyerekek 'gond nélkül' tudjanak szorozni?”

A pedagógiai pszichológia válaszai az ilyesfajta kérdésekre mindig bizonytalanoknak tűnnek: „attól függ...”. Ez a bizonytalanság csak részben magyarázható a tudományterület fiatalságával. Az igazság az, hogy jórészt *valóban attól függ*. Attól függ,

hogy a gyerek miért izeg-mozog; az írásvetítőnek van jó és rossz felhasználása is, de ha a tanárnak egyszerűen megmondjuk, hogy melyik a „legjobb” felhasználási módja, akkor esetleg ez válik rutinná és akkor sem fog változtatni rajta, ha a körülmények változása miatt valamilyen más módszer hatékonyabb lenne; s a szorzás tanításával kapcsolatban is sok mindent figyelembe kell vennünk a válasz megfogalmazásakor attól kezdve, hogy vajon előnyös vagy hátrányos-e a szorzástanítás siettetése (és milyen szempontból), egészen addig, hogy mindenkinek ugyanakkor kell-e elérnie bizonyos számolási sebességet.

A pedagógiában éppúgy, mint a legtöbb más területen a növekvő ismeretek növekvő komplexitást is jelentenek. A gyomorfekély, vagy bármely más betegség esetén az orvosok ma már nem követhetnek egyszerű, minden esetre érvényes szabályokat.

Egyre többféle dolgot kell diagnosztizálniuk és a kezelést hozzá kell igazítaniuk mindahhoz, amit a betegről megtudhatnak. A modern orvostudomány ilyen értelemben az orvos feladatát nem megkönnyíti, hanem éppen ellenkezőleg, megnehezíti. Minthogy az emberi viselkedés megváltoztatása még finomabb beavatkozás mint a fizikai-fiziológiai „gépezet” megigazítása, a rutinszerű, teljesen biztos pedagógiai módszerek keresése reménytelen feladat.

3. Mi az, amit már ma is tud a pszichológia?

Ha korábban azt hangsúlyoztuk, hogy a pszichológiának, mint fiatal tudománynak milyen korlátai vannak, akkor most — CARL ROGERS nyomán¹⁰ — néhány olyan konkrétumra szeretnénk rámutatni, ahol a pszichológia az egyedi megfigyeléseken túljutva bizonyos törvényszerűségeket állapított meg (*ha bizonyos feltételek fennállnak, akkor előrejelezhető, hogy milyen viselkedés várható*). Olyan törvényszerűségekről lesz szó, amelyek szoros kapcsolatba hozhatók a pedagógiai gyakorlattal.

a) *Tudjuk, hogy lehet létrehozni olyan feltételeket, hogy egy csoport számos tagja azzal ellenkező ítéletet hozzon, amit érzel.* Például azt fogják mondani, hogy az *A* ábra területe nagyobb, mint a *B* ábráé, noha érzékszerveik nyilvánvalóan azt jelzik, hogy az igazság ennek fordítottja. ASCH¹¹⁻¹² vizsgálatai — melyeket később többen¹³ finomítottak — kimutatták, hogy ha valakivel elérjük, hogy azt higgye, hogy a csoportjában mindenki a *B*-t látja nagyobbának az *A*-nál, akkor erős tendencia fog jelentkezni nála, hogy ítéletét a többiekéhez igazítsa, és sok esetben ezt úgy teszi, hogy valóban hisz is ebben a hamis ítéletben.

Ezt a vizsgálatot — a pszichológiai szeminárium keretében — elvégeztettük az elsőéves tanárszakos hallgatókkal. Az eredmény: mintegy kétharmadukat döntő módon befolyásolta a csoporttagok véleménye. E szemináriumi élménye hosszan el fogja kísérni őket. Sokuknak eszébe fog jutni, amikor gyerekek „önálló” véleményére lesz kíváncsi, vagy neki kell véleményt mondani valamiről a tantestületben.

b) *Viszonylag nagy pontossággal tudjuk előrejelezni, kiből lesz jó esztergályos, jó orvos, jó tanár.* A munkapszichológiának, a pályalélektannak sok-sok sajátos módszer áll rendelkezésére a pályaválasztás elősegítésére.

Ide tartozik a tanárok pszichológiai alkalmasságvizsgálata is. Ha a Csepel Vasműben nem lehet valaki présgépezet-pszichológiai alkalmatlanság esetén, akkor könnyen belátható, hogy a tanárokkal szemben sem szabadna eltekinteni ettől a követelménytől. Annál kevésbé, mert ennek a feltételei hazánkban is lényegében megértek.

c) *Tudjuk, hogyan lehet az eredményességet, az eredetiséget, a munkamorált növelő feltételeket teremteni a munkacsoportok számára az üzemekben és az iskolákban.* És így tudjuk azt is, hogy milyen feltételek eredményeznek alacsony produktivitást és alacsony munkamorált.

Az elmúlt 25 év egyik nagy felismerése, hogy ha azt akarjuk, hogy a dolgozó motiváltan végezze a munkáját, akkor a munkát úgy kell kialakítani, hogy az egyáltalán lehetőséget adjon a motivált munkavégzésre. Ennek következtében alakult ki az ún. „munkagazdagításra” irányuló mozgalom világszerte. Munkagazdagításon általában azt a folyamatot értjük, amelynek során a dolgozó számára lehetővé válik, hogy bizonyos határok között ő határozza meg a saját munkasebességét, a saját maga minőségi ellenőre legyen, kijavíthassa a hibáit, megválogathassa a módszereit, felelős legyen a saját gépéért stb. A munkagazdagítás lényegesen különbözik a „munka kiterjesztésétől” (ami jórészt eredménytelennek bizonyult). Ez utóbbi ugyanis csupán további hasonló elemek hozzáadását jelenti anélkül, hogy megváltoztatná a munka tartalmát (a piros jelű huzalok mellett a fekete jelű huzalokat is össze kell kapcsolni stb.).

A munkagazdagítás többnyire javítja a munka minőségét, növeli az elégedettséget és a motivációt. A pedagógiai pszichológiai felhasználhatóság nyilvánvaló. A tanuló, de a tanárok munkája is „gazdagításra” vár.

d) *Ide kívánczik az ERDŐS-féle akcióelmélet¹⁴ véleményünk szerint nagy jelentőségű felismerése: Ha akciónak nevezzük az önként, kedvvel és teljes figyelemráfordítással végzett tevékenységelemeket, akkor megállapíthatjuk, hogy minden ember rendelkezik egy mennyiségi és egy minőségi akcióigénnyel, melyek kielégítetlensége súlyos lelki és fiziológiai problémákhoz vezet.*

Komoly hibát követ el tehát az az iskola, amely a gyerekek akcióigényében rejlő energiák hasznosítása helyett azok elfolytására törekszik.

e) *Ismerjük a vezetés (vagy éppen a tanári tevékenység) azon tényezőit, amelyeknek nyomán a csoporttagok (a tanulók) személyiségfejlődése várható.*

A személyiségfejlődést leginkább elősegítő attitűd — számos klinikai¹⁵ és pedagógiai¹⁶ tapasztalat szerint — három követelmény kielégítésén alapul: — a vezető legyen őszinte, önmaga, ne valamiféle szerepet játsszon (idegen szóval: legyen kongruens)

— feltétel nélkül fogadja el a csoporttagokat, törődjön velük és ezt a mély, őszinte törődést érzékeltesse is velük: érezzék, hogy a vezető, mint sokrétű, konstruktív potenciállal rendelkező személyiség nem „megítéli” őket (lehet, hogy egyes érzéseiket, cselekedeteiket nem fogadja el, egész emberségüket azonban elfogadja olyannak, amilyen);¹⁷

— érzékeny, pontosan, empatikusan¹⁸ megértse a csoporttagok érzéseit, gondolatait (legyen otthon a tagok sajátos „univerzumában”).

4. Befejezésül

A sort még sokáig folytathatnánk. Amit érzékeltetni szerettünk volna: a pszichológia nem mindenttudó, de annál többet tud, mint amire jelenleg a pedagógusképzésben nálunk felhasználják. UNGÁRNÉ KOMOLY JUDIT a *Köznevelés* vitázárójában imponáló listát sorol fel arról, mit is adhat a pszichológia a pedagógusnak: „kialakíthatja a megfelelő pszichológiai reagálás képességét, fokozhatja empátiás készségét, megtaníthatja a metakommunikáció értelmezésére, a tolerancia szükségességére, a

pedagógus szerep lényegére: elősegítheti a gyermekismeretet, a csoportjelenségek megértését, a képességfejlesztés stratégiájának kidolgozását, az átlagostól eltérő gyerekekkel való foglalkozás módszereinek megtalálási mintáival felkinálhatja a személyes azonosulás lehetőségét.”

A tanárok pszichológiai képzésében, továbbképzésében az utóbbi években mozdult valami nálunk. A bevezetőben emlegetett *Köznevelés* vitában HÜVÖS ÉVA már említi a „Pedagógiai tevékenységbe ágyazott kommunikációs gyakorlatokat”. Jelen-tősnek tekinthetjük a pedagógiai gyakorlatok bevezetését a tanítóképzésben: „Ennek a csoportos gyakorlatnak kifejezett célja az önismeret és a pedagógiai képesség fej-lesztése.”

VECZKÓ JÓZSEF¹⁰ beszámolójából tudjuk, hogy a pedagógusok megfelelő psi- chológiai továbbképzése milyen érzékelhető eredményekkel jár. Talán nem szerény- telenség, ha ezek között az előremutató kezdeményezések között említjük a Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán nemrégiben megkezdődött új típusú — jórészt a tanári személyiség fejlesztésére irányuló tréning jellegű — „pszichológiai oktatást.”²⁰ Sok még azonban a teendő. Befejezésül PATAKI FERENCET⁸ idézzük:

„Azt szokták mondani, hogy a nevelő legfontosabb munkaeszköze tulajdon személyisége. S valljuk be, e tekintetben inkább ösztönös és rutinszerű, semmint tudatos „szerszámhasználat” és „szerszámkarbantartás” divat iskoláinkban. Mert vajon mit is tudunk a nevelői munka szellemi higiéniájáról: a nevelői személyiség céltudatos önfejlesztő műveleiről: annak módszeres vizsgálatáról és felhasználá- sáról, hogy miképpen tükröződünk tanítványaink és kollégáink képzeteiben, élmé- nyeiben? Nehéz lenne elképzelni időszerűbb és fontosabb tananyagot a pedagógusok képzése és továbbképzése számára, mint azt, amelynek valami ilyesféle címe lehetne: A pedagógusmunka pszichológiája.”

A pedagógia iránt felelősséget érző pszichológusok és a pszichológia iránt fogé- kony pedagógusok, fogjunk össze végre, hogy ez legyen a tanárok képzésének és továbbképzésének pszichológiai tananyaga.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1] Mit tehet a pszichológia? Cikksorozat a Köznevelésben. 1981—82.
- [2] LINDGREN, H. C., 1976. *Educational Psychology in the Classroom*. 5th ed. John Wiley and Sons, Inc. New York, 521. old.
- [3] KELEMEN LÁSZLÓ, 1981. *Pedagógiai pszichológia*. Tankönyvkiadó, 692 old.
- [4] LA CROSSE, E. R. JR., 1970. Psychologist and teacher: cooperation and conflict. *Young children*, 25, 223—229. old.
- [5] SNYDERS, G., 1977. *Irányított vagy szabad nevelés?* Gondolat, 365. old.
- [6] KLEIN SÁNDOR, 1980. *A komplex matematikatanítási módszer pszichológiai hatásvizsgálata*. Akadémiai Kiadó, 350 old.
- [7] MCDANIEL, E. D.—FELDHUSEN, J. F., 1970. Relationships between faculty ratings and indexes of service and scholarship. *American Psychological Association Proceedings*, 5, 619—620.
- [8] PATAKI FERENC, 1982. A pszichológia a nevelésben. In.: Pataki Ferenc: *Nevelés és társadalom*. (Válogatott tanulmányok). Tankönyvkiadó, 73—78.
- [9] PATAKI FERENC, 1976. *Mi a pedagógiai szociálpszichológia?* Gondolat Könyvkiadó, 5—30.
- [10] ROGERS, C. R., 1956. Implications of recent advances in prediction and control of behavior. *Teachers Collage Record*, 57, 316—422.
- [11] ASCH, S. E., 1952. *Social Psychology*. Prentice-Hall, 450—483.
- [12] ASCH, S. E., 1960. Effects of group pressure upon the modification and distortion of judgement. In.: Gartwright. D. Zander, A.: *Group Dynamics*. Row Petersen and Comp., New York. Magyarul: PATAKI FERENC (szerk.) *Csoportlélektan*. Gondolat, 1969., vagy TUNKLI LÁSZLÓ (szerk.) *A bánásmód pszichológiája*. Kossuth Könyvkiadó, 1978—79. 190—202.
- [13] CRUTCHFIELD, R. S., 1955. Conformity and character. *American Psychology*, 10, 191—198.

- [14] ERDŐS GÉZA—KLEIN SÁNDOR, 1984. Akcióelmélet I—III. *Ergonómia*, 1, 23—31; 2, 1—9. és 3, 1—11. ERDŐS GÉZA, 1986. *Akcióelmélet*, Gyorsuló idő. Magvető.
- [15] ROGERS, C., 1986. *Encounter csoportok*. Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Pszichológia Tanszéke, „Tanár leszek! Tanár vagyok!” című sorozat 5. kötete, Szeged, 226 old.
- [16] ROGERS, C., 1986. *A tanulás szabadsága a 80-as években*. Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Pszichológia Tanszéke, „Tanár leszek! Tanár vagyok!” című sorozat 3. kötete, Szeged, 272 old.
- [17] DEVONSHIRE, CH. M.—KREMER, J. W., 1980. *Toward a Person-Centered Resolution of Intercultural Conflicts*. Pädagogische Arbeitsstelle, Dortmund.
- [18] BUDA BÉLA, 1978. *Az empátia — a beleélés lélektana*. Gondolat.
- [19] VECZKÓ JÓZSEF /szerk./, 1975. *A pszichológia szerepe az oktatási és nevelési folyamat hatékonyságának növelésében*. TIT, Szeged, 448 old.
- [20] KLEIN SÁNDOR, 1983. *A tanár mint a tanulók személyiségfejlődésének serkentője*. Kézirat.

WAS KANN DIE PSYCHOLOGIE DEN PÄDAGOGEN BIETEN?

SÁNDOR KLEIN

Die Psychologie und die Pädagogik machten zur Annäherung zur Hilfeleistung in dem vergangenen halben Jahrhundert ernste Anstrengungen, die ersten Ergebnisse aber zeigten sich fast ausschliesslich nur in den vergangenen 1—2 Jahrzehnten. Zur Fortbewegung lohnt es sich zu betrachten, was die Psychologie der Pädagogik nicht bieten kann. (Sie kann zur Lösung pädagogischer Probleme keine fertige Rezepte, zur Erklärung menschlichen Verhaltens nicht in jedem Fall verwendbare Regeln geben.) Es sollen aber noch mehr die Gebiete untersucht werden, in denen die Psychologie auf die wissenschaftlich enthüllten und auch in der Praxis verwendbaren Gesetzmässigkeiten (Gruppenpsychologie, Fähigkeitsuntersuchung, Persönlichkeitsentwicklung usw.) hingewiesen hat.

ЧТО МОЖЕТ ДАТЬ ПСИХОЛОГИЯ ПЕДАГОГУ?

ШАНДОР КЛЕЙН

За последние полстолетия психология и педагогика предприняли большие усилия⁴ направленные на взаимную помощь, поддержку и сближение. Однако, результаты этого сближения проявляются лишь в последние два десятилетия. Для дальнейшего прогресса в этом направлении теперь следует учесть, чего *не* может дать психология педагогике (давать готовые рецепты в решении педагогических проблем, используемые всегда и везде правила оценки поведения человека). Но еще в большей степени необходимо учесть те сферы науки, где психология рассматривает закономерности, научно обоснованные и применимые в практике (как напр., психология коллектива, исследование профессиональной пригодности педагога, развитие личности и др.).